TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. rugsėjo 10 d.*

„Apeliacinis skundas – Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės Irano Islamo Respublikai – Žalos, apeliantės tariamai patirtos dėl jos pavadinimo įtraukimo į asmenų ir subjektų, kurių lėšos ir ekonominiai ištekliai įšaldomi, sąrašą, atlyginimas – Ieškinys dėl žalos atlyginimo – Europos Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygos – Sąvoka „pakankamai aiškus Sąjungos teisės normos pažeidimas“ – Vertinimas – Sąvoka „priklausanti arba kontroliuojama bendrovė“ – Pareiga motyvuoti“

Byloje C-123/18 P

dėl 2018 m. vasario 13 d. pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 56 straipsnį pateikto apeliacinio skundo

HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH, įsteigta Hamburge (Vokietija), atstovaujama *Rechtsanwalt* M. Schlingmann,

apeliantė,

dalyvaujant kitoms proceso šalims:

Europos Sąjungos Tarybai, atstovaujamai J.-P. Hix ir M. Bishop,

atsakovei pirmojoje instancijoje,

Europos Komisijai, iš pradžių atstovaujamai R. Tricot, M. Kellerbauer ir C. Zadra, vėliau – R. Tricot, C. Hödlmayr ir C. Zadra,

įstojusiai į bylą šaliai pirmojoje instancijoje,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, kolegijų pirmininkai J.-C. Bonichot, A. Prechal ir M. Vilaras, teisėjai A. Rosas (pranešėjas), E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, L. Bay Larsen, C. G. Fernlund, P. G. Xuereb ir N. J. Piçarra,

generalinis advokatas G. Pitruzzella,

posėdžio sekretorius K. Malacek, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. lapkričio 26 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2019 m. kovo 5 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

* Proceso kalba: vokiečių.

priima šį

Sprendimą

1 Apeliaciniu skundu *HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH* (toliau – HTTS) prašo panaikinti 2017 m. gruodžio 13 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *HTTS / Taryba* (T-692/15, EU:T:2017:890, toliau – skundžiamas sprendimas), kuriuo tas teismas atmetė jos ieškinį dėl žalos, kurią ji tariamai patyrė dėl to, kad jos pavadinimas pagal 2010 m. liepos 26 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentą (ES) Nr. 668/2010, kuriuo įgyvendinama Reglamento (EB) Nr. 423/2007 dėl ribojančių priemonių Iranui 7 straipsnio 2 dalis (OL L 195, 2010, p. 25), buvo įtrauktas į 2007 m. balandžio 19 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 423/2007 dėl ribojančių priemonių Iranui (OL L 103, 2007, p. 1) V priedą ir pagal 2010 m. spalio 25 d. Tarybos reglamentą (ES) Nr. 961/2010 dėl ribojamųjų priemonių Iranui, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 423/2007 (OL L 281, 2010, p. 1), buvo įtrauktas į Reglamento Nr. 961/2010 VIII priedą, atlyginimo.

Teisinis pagrindas

2 Reglamento Nr. 961/2010 IV skyriaus „Lėšų ir ekonominių išteklių įšaldymas“ 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Įšaldomos visos VIII priede nurodytiems asmenims, subjektams ir organizacijoms priklausančios, jų turimos, valdomos arba kontroliuojamos lėšos ir ekonominiai ištekliai. Į VIII priedą įtraukiami į VII priedą neįtraukti fiziniai ir juridiniai asmenys, subjektai ir organizacijos, kai pagal [2010 m. liepos 26 d.] Tarybos sprendimo 2010/413/BUSP [dėl ribojamųjų priemonių Iranui, kuriuo panaikinama Bendroji pozicija 2007/140/BUSP (OL L 195, 2010, p. 39),] 20 straipsnio 1 dalies b punktą nustatoma, kad:

a) jie dalyvauja Irano veikloje, susijusioje su didesne branduolinių ginklų platinimo rizika, arba Irano branduolinių ginklų siuntimo į taikinį sistemų kūrime, yra tiesiogiai su tuo susiję arba teikia paramą, be kita ko, dalyvauja perkant draudžiamas prekes ir technologijas, arba jie nuosavybės teise priklauso tokiam asmeniui, subjektui arba organizacijai, arba yra jų kontroliuojami, įskaitant neteisėtas priemones, arba veikia jų vardu ar nurodymu;

<…>

d) tai yra [Irano Islamo Respublikos jūrų transporto kompanijai] „Islamic Republic of Iran Shipping Line“ (IRISL) priklausantis arba j[os] kontroliuojamas juridinis asmuo, subjektas arba organizacija.

<…>“

Ginčo aplinkybės

3 Skundžiamo sprendimo 1–10 punktuose ginčo aplinkybės yra išdėstytos taip:

„1 [HTTS] yra pagal Vokietijos teisę įsteigta bendrovė; 2009 m. kovo mėn. ją įsteigė N. Bateni, kuris yra jos vienintelis narys ir direktorius. HTTS veikia kaip laivybos agentė ir techninė laivų valdytoja.

2 Ši byla susijusi su ribojamosiomis priemonėmis, nustatytomis siekiant paveikti Irano Islamo Respubliką, kad ji nutrauktų branduolinę veiklą, keliančią branduolinių ginklų platinimo riziką, ir branduolinių ginklų tiekimo sistemų kūrimo veiklą (toliau – branduolinių ginklų platinimo veikla).

Konkrečiau kalbant, tai yra viena iš bylų, susijusių su ribojamosiomis priemonėmis laivybos kompanijai [IRISL] ir fiziniams ar juridiniams asmenims, galimai susijusiems su šia kompanija, tarp kurių, Europos Sąjungos Tarybos teigimu, yra HTTS ir dvi kitos laivybos kompanijos – *Hafize Darya Shipping Lines* (toliau – HDSL) ir *Safiran Pyam Darya Shipping Lines* (toliau – SAPID).

3 Pirmą kartą HTTS pavadinimas į [Reglamento Nr. 423/2007] V priede esantį asmenų, subjektų ir organizacijų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, sąrašą įtrauktas 2010 m. liepos 26 d., kai įsigaliojo [Įgyvendinimo reglamentas Nr. 668/2010]. Dėl šio įtraukimo į sąrašą nebuvo pareikštas ieškinys dėl panaikinimo. Vis dėlto tai, kad HTTS pavadinimas po kelių mėnesių įtrauktas į [Reglamento Nr. 961/2010] VIII priede esantį asmenų, subjektų ir organizacijų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, sąrašą pagal minėtą reglamentą, ši bendrovė ginčijo; Bendrasis Teismas šį įtraukimą į sąrašą panaikino nusprendęs, kad jis buvo nepakankamai teisiškai pagrįstas (žr. šio sprendimo 5 punktą).

4 Reglamente Nr. 668/2010 pagrindinis HTTS pavadinimo įtraukimo į sąrašą motyvas buvo tai, kad ji „[v]eikia HDSL vardu Europoje“. Reglamente Nr. 961/2010 nurodytas motyvas buvo tai, kad ji „[n]uosavybės teise priklauso IRISL, yra jos valdoma ir (arba) veikia jos vardu“.

5 2011 m. gruodžio 7 d. Sprendimu *HTTS / Taryba* (T-562/10, EU:T:2011:716) Bendrasis Teismas panaikino Reglamentą Nr. 961/2010, kiek jis susijęs su šia kompanija, bet tik nuo 2012 m. vasario 7 d., kad Taryba per tą laiką galėtų papildyti HTTS pavadinimo pakartotinio įtraukimo į sąrašą motyvus. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad Reglamento Nr. 961/2010 panaikinimas nedelsiant gali sukelti rimtą ir nepataisomą žalą šiame reglamente Irano Islamo Respublikai nustatytų ribojamųjų priemonių veiksmingumui, nes „negalima atmesti galimybės, kad iš esmės ribojamųjų priemonių nustatymas ieškovei vis dėlto gali būti pateisinamas“ (2011 m. gruodžio 7 d. Sprendimo *HTTS / Taryba*, T-562/10, EU:T:2011:716, 41 ir 42 punktai).

6 Po 2011 m. gruodžio 7 d. Sprendimo *HTTS / Taryba* (T-562/10, EU:T:2011:716) ieškovės pavadinimą Taryba vėliau kelis kartus įtraukė į sąrašus; ieškovė kaskart ginčijo tokį įtraukimą ir Bendrasis Teismas jį panaikino 2013 m. birželio 12 d. Sprendimu *HTTS / Taryba* (T-128/12 ir T-182/12, nepaskelbtas Rink., EU:T:2013:312) ir 2015 m. rugsėjo 18 d. Sprendimu *HTTS ir Bateni / Taryba* (T-45/14, nepaskelbtas Rink., EU:T:2015:650).

7 Be to, šiame etape primintina, kad 2013 m. rugsėjo 16 d. Sprendimu *Islamic Republic of Iran Shipping Lines ir kt. / Taryba* (T-489/10, EU:T:2013:453) Bendrasis Teismas taip pat panaikino IRISL ir kitų laivybos kompanijų, tarp jų HDSL ir SAPID, pavadinimų įtraukimą į sąrašus, motyvuodamas tuo, kad Tarybos nurodytos aplinkybės nepateisina IRISL pavadinimo įtraukimo į sąrašą, taigi jomis negalima pateisinti ribojamųjų priemonių nustatymo ir tolesnio taikymo kitoms laivybos kompanijoms, kurios į sąrašus įtrauktos dėl savo ryšių su IRISL.

8 2015 m. liepos 23 d. laišku ieškovė pateikė Tarybai prašymą atlyginti žalą, kurią teigė patyrusi dėl to, kad jos pavadinimas pirmą kartą ir vėliau pakartotinai buvo įtrauktas į sąrašus asmenų, susijusių su IRISL veikla.

9 Prašyme atlyginti žalą ieškovė rėmėsi savo teise į turtinės ir neturtinės žalos, kurią ji teigė patyrusi ne vien dėl įtraukimo į sąrašą reglamentais Nr. 668/2010 ir Nr. 961/2010, nagrinėjamais šioje byloje, bet ir dėl vėlesnio įtraukimo ar pakartotinio įtraukimo į sąrašus (žr. šio sprendimo 6 punktą), atlyginimą. Bendra patirtos turtinės žalos suma už laikotarpį nuo 2010 m. liepos 26 d. iki 2015 m. rugsėjo 18 d. siekia 11 928 939 eurus, o neturtinės žalos suma – 250 000 eurų.

10 2015 m. spalio 16 d. laišku Taryba atmetė šį prašymą.“

Procesas Bendrajame Teisme ir skundžiamas sprendimas

4 2015 m. lapkričio 25 d. Bendrojo Teismo kanceliarija gavo HTTS ieškinį; juo ji prašė priteisti iš Tarybos sumokėti jai 2 516 221,50 EUR turtinės ir neturtinės žalos, padarytos dėl jos pavadinimo įtraukimo į Reglamento Nr. 423/2007 V priede ir Reglamento Nr. 961/2010 VIII priede esančius sąrašus (toliau – ginčijami sąrašai), atlyginimą.

5 Aktu (jį Bendrojo Teismo kanceliarija gavo 2016 m. balandžio 5 d.) Europos Komisija paprašė leisti įstoti į bylą palaikyti Tarybos reikalavimų. 2016 m. gegužės 13 d. Bendrojo Teismo septintosios kolegijos pirmininkas patenkino šį prašymą.

6 Savo ieškinyje HTTS rėmėsi dviem pagrindais, grindžiamais atitinkamai pareigos motyvuoti pažeidimu ir materialinių sąlygų, kuriomis grindžiamas jos įtraukimas į ginčijamus sąrašus, pažeidimu.

7 Dėl antrojo pagrindo Bendrasis Teismas, išnagrinėjęs jį pirmiausia, skundžiamo sprendimo 44–46 punktuose visų pirma pažymėjo, kad ribojamoji priemonė, kuri gali būti skirta nevalstybiniam subjektui, savaime yra ne savarankiškas Tarybos veiksmas, turintis šiam subjektui skirtos baudžiamosios ar administracinės sankcijos pobūdį, tačiau būtina priemonė, kaip ji suprantama pagal SESV 215 straipsnio 2 dalį, kad Europos Sąjunga galėtų laipsniškai pasiekti konkretų rezultatą, kurį ji nori pasiekti tarptautiniuose santykiuose, t. y. nagrinėjamu atveju nutraukti Irano Islamo Respublikos branduolinių ginklų platinimo veiklą, ir kad pagal suformuotą jurisprudenciją didesnis tikslas išsaugoti taiką ir tarptautinį saugumą, remiantis ESS 21 straipsnyje nustatytais Sąjungos išorės veiksmų tikslais, gali pateisinti neigiamas, netgi sunkias, pasekmes tam tikriems ūkio subjektams, kylančias dėl sprendimų įgyvendinti Sąjungos teisės aktus, priimtus siekiant šio pagrindinio tikslo.

8 Be to, skundžiamo sprendimo 47 punkte Bendrasis Teismas, pirma, konstatavo, kad kišimasis į HTTS komercinę veiklą, atsiradęs dėl jos lėšų įšaldymo, negali būti automatiškai laikomas Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo priežastimi ir kad šiai atsakomybei kilti būtina, kad Sąjungos teismas konstatuotų, jog atitinkama institucija padarė akivaizdžių ir nepateisinamų pažeidimų ar akivaizdžių vertinimo klaidų, susijusių su HTTS ryšiais su kitomis aptariamomis kompanijomis, be kita ko, IRISL.

9 Antra, skundžiamo sprendimo 48 punkte Bendrasis Teismas nurodė, kad galimas vieno ar kelių Tarybos aktų, dėl kurių atsirado HTTS nurodyta žala, panaikinimas nėra nepaneigiamas įrodymas, kad Taryba padarė pakankamai aiškų pažeidimą, leidžiantį *ipso jure* konstatuoti Sąjungos atsakomybę.

10 Trečia, skundžiamo sprendimo 49–51 punktuose Bendrasis Teismas pažymėjo, kad jei ieškovas gali nustatyti savo patirtos žalos dydį ir svarbą, remdamasis aplinkybėmis, paaiškėjusiomis vėliau, nei atsirado žala, institucijai atsakovei turėtų būti galima, laikantis rungimosi principo, remtis visomis reikšmingomis jos kaltę paneigiančiomis aplinkybėmis, atsiradusiomis prieš tai, kai pagal SESV 268 straipsnį buvo pareikštas ieškinys Sąjungos teisme. Tokia galimybė ypač pateisinama bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) srityje, kuriai taikomos taisyklės ir procedūros, skirtos, be kita ko, atsižvelgti į faktinės ir teisinės situacijos, kuri yra Sąjungos tarptautinių veiksmų objektas, raidą laiko aspektu. Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad neteikti reikšmės aplinkybėms, kurias atitinkama institucija nurodė nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo ir kurios susiklostė prieš tai, kai buvo pareikštas šis ieškinys, reikštų labai apsunkinti veiksmingą Sąjungos institucijų kompetencijos įgyvendinimą, kiek tai susiję su lėšų įšaldymo priemonių BUSP srityje nustatymu.

11 Skundžiamo sprendimo 52 punkte Bendrasis Teismas pridūrė, kad 2011 m. gruodžio 7 d. Sprendimu *HTTS / Taryba* (T-562/10, EU:T:2011:716) Reglamentas Nr. 961/2010 nebuvo panaikintas nedelsiant dėl to, jog „negalima atmesti galimybės, kad iš esmės ribojamųjų priemonių nustatymas ieškovei vis dėlto gali būti pateisinamas“.

12 Atsižvelgdamas į šiuos argumentus Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad negalima neatsižvelgti į svarbius motyvus ir įrodymus, kuriais Taryba remiasi, siekdama paneigti savo kaltę ir įrodyti, kad neįvykdyta Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlyga, susijusi su pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos pažeidimo buvimu.

13 Taigi nagrinėdamas reikšmingas aplinkybes ir siekdamas nustatyti, ar HTTS įtraukimas į ginčijamus sąrašus galėjo būti laikomas Tarybos padarytu akivaizdžiu ir nepateisinamu pažeidimu ar akivaizdžia vertinimo klaida, kiek tai susiję su HTTS ryšiais su kitomis Irano laivybos kompanijomis, Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 55–60 punktuose konstatavo, kad sąvoka „kitam subjektui priklausanti arba jo kontroliuojama bendrovė“ susijusi su situacija, kai fizinis ar juridinis asmuo, dalyvaujantis valstybės branduolinių ginklų platinimo veikloje, gali daryti įtaką kitos įmonės, su kuria palaiko komercinius santykius, komerciniams sprendimams net ir tuo atveju, kai šių dviejų ūkio subjektų nesieja teisiniai, nuosavybės ar dalyvavimo valdant kapitalą ryšiai. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė jurisprudenciją, pagal kurią kiekvienu konkrečiu atveju reikia įvertinti, ar subjektas yra „priklausantis arba kontroliuojamas“, atsižvelgiant, be kita ko, į tokio priklausymo laipsnį arba kontrolės intensyvumą. Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas nusprendė, kad įrodymai, kuriais remiasi Taryba, be kita ko, aplinkybė, kad IRISL teisės reikalų direktoriaus pareigas anksčiau ėjo HTTS direktorius ir kad HTTS ir *IRISL Europe GmbH* adresas yra tas pats, yra pakankamai tikslūs ir neprieštaringi duomenys, leidžiantys manyti, jog tikėtina, kad HTTS yra kontroliuojama IRISL ir (arba) veikia jos vardu. Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad Taryba, patvirtindama nagrinėjamą lėšų įšaldymo priemonę, nepadarė akivaizdžių ir nepateisinamų pažeidimų ar akivaizdžių vertinimo klaidų dėl HTTS komercinių ryšių su IRISL.

14 Galiausiai dėl tariamo nepateisinamo HTTS įtraukimo į ginčijamus sąrašus po to, kai 2013 m. rugsėjo 16 d. Sprendimu *Islamic Republic of Iran Shipping Lines ir kt. / Taryba* (T-489/10, EU:T:2013:453) buvo panaikinti aktai, kuriais IRISL, HDSL ir SAPID pavadinimai įtraukti į sąrašus, Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 62 ir 63 punktuose, pirma, nusprendė, kad minėto panaikinimo savaime nepakanka siekiant įrodyti, kad HTTS įtraukimas į ginčijamus sąrašus yra pakankamai aiškus pažeidimas, dėl kurio gali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė. Antra, Bendrasis Teismas konstatavo, kad IRISL įtraukimas į ginčijamus sąrašus iš esmės buvo grindžiamas Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos Sankcijų komiteto ataskaita, kurioje nurodyti trys akivaizdūs IRISL padaryti ginklų embargo, nustatyto 2007 m. kovo 24 d. Saugumo Tarybos rezoliucijoje 1747(2007), pažeidimai. Bendrasis Teismas nusprendė, kad, atsižvelgiant į šioje ataskaitoje padarytas išvadas, teiginys, kad IRISL dalyvavo Irano Islamo Respublikos branduolinių ginklų platinimo veikloje, negali būti laikomas akivaizdžiai klaidingu.

15 Atsižvelgdamas į šiuos argumentus Bendrasis Teismas atmetė antrąjį ieškinio pagrindą.

16 Nagrinėdamas pirmąjį ieškinio pagrindą Bendrasis Teismas atmetė ieškovės argumentą, susijusį su jos pavadinimo įtraukimo į Reglamento Nr. 961/2010 VIII priedą motyvų stoka. Visų pirma skundžiamo sprendimo 88 punkte, darydamas nuorodą į 2007 m. liepos 11 d. Sprendimą *Sison / Taryba* (T-47/03, nepaskelbtas Rink., EU:T:2007:207, 238 punktas), jis priminė, kad iš principo nepakankami akto motyvai nėra priežastis, dėl kurios gali kilti Sąjungos atsakomybė.

17 Be to, skundžiamo sprendimo 89 ir 90 punktuose Bendrasis Teismas iš esmės konstatavo: kadangi Taryba, siekdama įrodyti savo veiksmų teisėtumą, gali nurodyti visas aplinkybes, susiklosčiusias iki ieškinio dėl žalos atlyginimo pareiškimo, HTTS įtraukimo į ginčijamus sąrašus motyvai turi būti vertinami atsižvelgiant į motyvus, kuriuos Taryba nurodė 2012 m. sausio 23 d. Sprendime 2012/35/BUSP, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2010/413/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Iranui (OL L 19, 2012, p. 22) ir kuriuo ieškovės pavadinimas paliktas įtrauktas į sąrašą, pridėtą prie Sprendimo 2010/413. Bendrojo Teismo teigimu, Tarybos sprendime 2012/35 nurodyti papildomi motyvai leido ieškovei suprasti priežastis, dėl kurių jos pavadinimas buvo įtrauktas į ginčijamus sąrašus.

18 Atsižvelgdamas į šiuos argumentus Bendrasis Teismas atmetė pirmąjį ieškinio pagrindą, taigi ir visą HTTS ieškinį.

Šalių reikalavimai Teisingumo Teisme

19 HTTS Teisingumo Teismo prašo:

– panaikinti skundžiamą sprendimą,

– priteisti iš Tarybos 2 516 221,50 EUR dydžio turtinės ir neturtinės žalos, patirtos dėl HTTS pavadinimo įtraukimo į ginčijamus sąrašus, atlyginimą ir delspinigius, apskaičiuotus remiantis Europos Centrinio Banko (ECB) pagrindinėms refinansavimo operacijoms taikoma palūkanų norma, padidinta dviem procentiniais punktais, nuo 2015 m. spalio 17 d. iki tada, kai bus sumokėta visa žalos atlyginimo suma,

– priteisti iš Tarybos bylinėjimosi išlaidas.

20 Taryba Teisingumo Teismo prašo:

– atmesti apeliacinį skundą,

– subsidiariai – grąžinti bylą Bendrajam Teismui nagrinėti iš naujo,

– subsidiariai – atmesti ieškinį,

– priteisti iš apeliantės bylinėjimosi išlaidas.

21 Komisija Teisingumo Teismo prašo:

– atmesti visą apeliacinį skundą,

– subsidiariai, jeigu būtų panaikintas skundžiamas sprendimas, atmesti ieškinį,

– priteisti iš HTTS bylinėjimosi išlaidas.

Dėl apeliacinio skundo

22 Grįsdama apeliacinį skundą apeliantė remiasi keturiais pagrindais.

Dėl pirmojo pagrindo

Šalių argumentai

23 HTTS teigia, kad Bendrasis Teismas, be kita ko, skundžiamo sprendimo 49 ir 50 punktuose padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad Taryba, siekdama įrodyti, jog nepadarė pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos pažeidimo, dėl kurio kyla Sąjungos deliktinė atsakomybė, gali remtis informacija ir aplinkybėmis, kurių nežinojo HTTS pavadinimo įtraukimo į ginčijamus sąrašus dieną. Apeliantės teigimu, būtent į atitinkamų ribojamųjų priemonių nustatymo dieną Bendrasis Teismas turėjo atsižvelgti spręsdamas, ar, remiantis jo turima informacija, įprastai apdairi ir rūpestinga administravimo institucija būtų veikusi lygiai taip pat kaip Taryba nagrinėjamu atveju.

24 HTTS priduria, kad kitoks požiūris negali būti pateisinamas Sąjungos veiksmų ir tikslų BUSP srityje ypatumais. Taigi net ir šioje srityje dėl institucijų veiksmų gali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė, nes šios institucijos privalo paisyti teisinės valstybės principo ir pagrindinių teisių.

25 Be to, HTTS kaltina Bendrąjį Teismą neatsižvelgus į 2017 m. gegužės 30 d. Sprendimą *Safa Nicu Sepahan / Taryba* (C-45/15 P, EU:C:2017:402), rodantį jos argumentų pagrįstumą. Iš tiesų tame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad Taryba negali praėjus keleriems metams pašalinti jai tenkančios pareigos ginčo atveju pateikti informaciją ar įrodymus, pagrindžiančius ribojamųjų priemonių nustatymo fiziniam ar juridiniam asmeniui motyvus, pažeidimo.

26 Galiausiai apeliantė teigia, kad Bendrasis Teismas taip pat turėjo atsižvelgti į Tarybos teiginius bylose, kuriose priimtas 2013 m. birželio 12 d. Sprendimas *HTTS / Taryba* (T-128/12 ir T-182/12, nepaskelbtas Rink., EU:T:2013:312), iš kurių matyti, kad ši institucija 2012 m. pradžioje neturėjo informacijos, kuria rėmėsi neigdama savo kaltę nagrinėjant ieškinį Bendrajame Teisme, siekdama įrodyti, kad neįvykdyta Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo pirmoji sąlyga.

27 Taryba atsikerta, jog Bendrasis Teismas teisingai konstatavo, kad ieškinį dėl žalos atlyginimo galima pareikšti per penkerius metus nuo nurodytą žalą sukėlusio įvykio, todėl atitinkama institucija turi teisę, siekdama paneigti savo kaltę ir įrodyti, kad nepadarė pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos pažeidimo, remtis visomis aplinkybėmis, atsiradusiomis prieš tai, kai per minėtą terminą buvo pareikštas ieškinys, kaip ir ieškovas gali nustatyti savo patirtos žalos dydį ir svarbą, remdamasis įrodymais, paaiškėjusiais vėliau, nei atsirado žala.

28 Šios institucijos teigimu, priešinga išvada reikštų, kad labai apsunkinamas veiksmingas kompetencijos BUSP srityje, kuri Sąjungos institucijoms suteikta siekiant nustatyti šiai politikai vykdyti reikalingas ribojamąsias priemones, įgyvendinimas.

29 Dėl HTTS argumento, susijusio su Bendrojo Teismo tariamai padarytu teisinės valstybės principo pažeidimu, Taryba teigia, kad, kaip skundžiamo sprendimo 50 punkte konstatavo Bendrasis Teismas, Sąjungos teismai, paisydami šio principo, gali atsižvelgti į konkrečias aplinkybes, susijusias su tuo, kad šios priemonės buvo nustatytos siekiant įgyvendinti BUSP srities sprendimus.

30 Galiausiai dėl argumento, kurį HTTS nurodo remdamasi 2017 m. gegužės 30 d. Sprendimu *Safa Nicu Sepahan / Taryba* (C-45/15 P, EU:C:2017:402), Taryba teigia, kad iš to sprendimo nematyti, jog vertindamas, ar padarytas pakankamai aiškus Sąjungos teisės normos pažeidimas, Bendrasis Teismas negali atsižvelgti į aplinkybes, susiklosčiusias po to, kai buvo priimti nagrinėjami sprendimai įtraukti į sąrašus. Taryba konkrečiai teigia, kad jei asmuo, kuriam taikomos ribojamosios priemonės, veikė taip, kad šios priemonės yra pateisinamos, jam neturėtų būti pripažinta teisė į žalos atlyginimą, net jei nustatant šias priemones faktinės aplinkybės dar nebuvo žinomos institucijai ir dėl šios priežasties tos pačios priemonės buvo panaikintos. Tarybos teigimu, tai juo labiau būtų pateisinama, jei nagrinėjamos faktinės aplinkybės yra arba turėjo būti žinomos asmeniui, kuriam taikomos ribojamosios priemonės.

31 Komisija iš esmės pritaria Tarybos argumentams dėl procesinio lygiateisiškumo principo laikymosi, kuriais pateisinama šios institucijos galimybė remtis aplinkybėmis, susiklosčiusiomis po to, kai HTTS buvo įtraukta į ginčijamus sąrašus. Dėl, be kita ko, 2017 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Safa Nicu Sepahan / Taryba* (C-45/15 P, EU:C:2017:402) aiškinimo Komisija priduria, kad HTTS daroma nuoroda į to sprendimo 40 punktą yra neteisinga, nes šiuo klausimu Teisingumo Teismas pateikė poziciją ne dėl momento, kuris yra svarbus vertinant ieškinio dėl žalos atlyginimo pagrįstumą, o dėl to, ar nagrinėtu atveju buvo padarytas pakankamai aiškus Sąjungos teisės normos pažeidimas.

Teisingumo Teismo vertinimas

32 Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimas siejamas su visų sąlygų įvykdymu, t. y. padarytas pakankamai aiškus teisės normos, suteikiančios teisių privatiems asmenims, pažeidimas, padaryta reali žala ir egzistuoja priežastinis ryšys tarp subjektui, kuris atliko veiksmus, tenkančios pareigos pažeidimo ir nukentėjusių asmenų patirtos žalos (šiuo klausimu žr. 2003 m. liepos 10 d. Sprendimo *Komisija / Fresh Marine*, C-472/00 P, EU:C:2003:399, 25 punktą; 2012 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Artegodan / Komisija*, C-221/10 P, EU:C:2012:216, 80 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją ir 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *Europos Sąjunga / Kendrion*, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, 117 punktą).

33 Dėl konkrečiai pirmosios ir vienintelės šiame apeliaciniame procese nagrinėjamos sąlygos Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad pakankamai aiškus teisės normos, suteikiančios teisių privatiems asmenims, pažeidimas yra tuomet, kai atitinkama institucija akivaizdžiai ir smarkiai peržengė savo diskrecijos ribas; šiuo atveju reikia, be kita ko, atsižvelgti į tokias aplinkybes: reglamentuotinų situacijų sudėtingumą, pažeistos normos aiškumo ir tikslumo laipsnį, taip pat diskrecijos, kurią Sąjungos institucijai suteikia pažeista norma, apimtį (šiuo klausimu žr. 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Holcim (Deutschland) / Komisija*, C-282/05 P, EU:C:2007:226, 50 punktą ir 2017 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Safa Nicu Sepahan / Taryba*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, 30 punktą).

34 Šiuo klausimu pabrėžtina, kad, kaip savo išvados 20 punkte pažymėjo generalinis advokatas, reikalavimas nustatyti pakankamai aiškų Sąjungos teisės normos pažeidimą kyla iš būtinybės derinti privačių asmenų interesus būti apsaugotiems nuo institucijų neteisėtų veiksmų ir šių institucijų diskreciją, pripažintiną siekiant, kad nebūtų stabdoma jų veikla. Šis derinimas yra dar svarbesnis ribojamųjų priemonių srityje, kur dažnai būna taip, kad Tarybai, susidūrus su kliūtimis gauti informacijos, itin sunku atlikti vertinimą.

35 Būtent atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia patikrinti, ar Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai, be kita ko, skundžiamo sprendimo 49 ir 50 punktuose nusprendė, kad Taryba, siekdama įrodyti, jog nepadarė pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos pažeidimo, dėl kurio kyla Sąjungos deliktinė atsakomybė, gali remtis visomis reikšmingomis aplinkybėmis, atsiradusiomis prieš tai, kai buvo pareikštas ieškinys dėl žalos atlyginimo. Konkrečiai reikia patikrinti, ar Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai leido Tarybai šiuo atveju remtis aplinkybėmis, į kurias ši institucija neatsižvelgė įtraukdama HTTS į ginčijamus sąrašus.

36 Kaip matyti iš šio sprendimo 32 punkte nurodytos jurisprudencijos, kad būtų įvykdyta Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo pirmoji sąlyga, būtina, kad, pirma, būtų pažeista Sąjungos teisės norma, suteikianti teisių privatiems asmenims, ir, antra, šis pažeidimas būtų pakankamai aiškus.

37 Dėl šios sąlygos pirmos dalies reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją, nagrinėjant ieškinį dėl panaikinimo, ginčijamo teisės akto teisėtumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į faktines ir teisines aplinkybes, buvusias priimant teisės aktą (2013 m. liepos 18 d. Sprendimo *Schindler Holding ir kt. / Komisija*, C-501/11 P, EU:C:2013:522, 31 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija ir 2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Komisija*, C-398/13 P, EU:C:2015:535, 22 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

38 Pagal nuoseklumo reikalavimus, kuriais grindžiama SESV numatyta teisių gynimo priemonių sistema, metodai, kurie taikomi nagrinėjant Sąjungos institucijos teisės akto ar veiksmų teisėtumą, neturi skirtis pagal ieškinio rūšį.

39 Taigi ir nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo teisės akto ar veiksmo, dėl kurio gali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė, neteisėtumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į teisines ir faktines aplinkybes, buvusias priimant šį aktą ar atliekant tą veiksmą.

40 Šios išvados nepaneigia suformuota jurisprudencija, kurią skundžiamo sprendimo 42 punkte iš esmės priminė Bendrasis Teismas ir iš kurios matyti, kad ieškinys dėl žalos atlyginimo yra savarankiška teisių gynimo priemonė, kuri teisių gynimo priemonių sistemoje atlieka ypatingą funkciją ir kuriai taikomos atsižvelgiant į jos specifinį tikslą nustatytos naudojimosi sąlygos (šiuo klausimu žr. 2004 m. kovo 23 d. Sprendimo *Médiateur / Lamberts*, C-234/02 P, EU:C:2004:174, 59 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Iš tiesų šiam savarankiškumui neturi įtakos aplinkybė, kad siekdamas įvertinti tokio ieškinio pagrįstumą Sąjungos teismas turi nagrinėti Sąjungos institucijos ar įstaigos veiksmo, dėl kurio kilo žala, teisėtumą (šiuo klausimu žr. 2004 m. kovo 23 d. Sprendimo *Médiateur / Lamberts*, C-234/02 P, EU:C:2004:174, 60 ir 61 punktus).

41 Kadangi Reglamentas Nr. 961/2010 buvo panaikintas 2011 m. gruodžio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimu *HTTS / Taryba* (T-562/10, EU:T:2011:716) ir šis sprendimas, nepadavus dėl jo apeliacinio skundo per nustatytą terminą, įgijo *res judicata* galią, reikia konstatuoti, kad dėl šio reglamento jau įvykdyta Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo pirmosios sąlygos pirma dalis (šiuo klausimu žr. 2006 m. birželio 1 d. Sprendimo *P & O European Ferries (Vizcaya) ir Diputación Foral de Vizcaya / Komisija*, C-442/03 P ir C-471/03 P, EU:C:2006:356, 41–45 punktus).

42 Dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo pirmosios sąlygos antros dalies pažymėtina, kad iš šio sprendimo 33 punkte nurodytos jurisprudencijos taip pat matyti, jog Sąjungos deliktinė atsakomybė gali kilti tik dėl to, kad atitinkama institucija akivaizdžiai ir smarkiai peržengė savo diskrecijos ribas. Be to, iš šios jurisprudencijos matyti, kad siekdamas įvertinti, ar Sąjungos teisės normos pažeidimas yra pakankamai aiškus, Sąjungos teismas, be kita ko, atsižvelgia į reglamentuotinų situacijų sudėtingumą, teisės aktų taikymo ar aiškinimo sunkumus ir ypač į ginčijamą aktą priėmusio subjekto diskrecijos apimtį.

43 Taigi Sąjungos deliktinė atsakomybė gali kilti tik nustačius tokį pažeidimą, kokio panašiomis aplinkybėmis nebūtų padariusi įprastai apdairi ir rūpestinga administravimo institucija.

44 Konstatuotina, kad visi šio sprendimo 42 punkte išvardyti kriterijai, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant pakankamai aiškų Sąjungos teisės normos pažeidimą, yra susiję su atitinkamos institucijos sprendimo priėmimo ar veiksmo atlikimo data.

45 Atsižvelgiant į tai, reikia konstatuoti, kad jurisprudencijoje reikalaujamas atitinkamos institucijos padaryto Sąjungos teisės normos pažeidimo aiškumo laipsnis turi būti vertinamas toks, koks buvo šio pažeidimo padarymo momentu, o ne kitu momentu, nes tas laipsnis neatsiejamai susijęs su minėtu pažeidimu.

46 Tuo remiantis darytina išvada, kad pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos pažeidimo buvimas būtinai turi būti vertinamas atsižvelgiant į aplinkybes, kuriomis institucija veikė tą konkrečią dieną.

47 Iš to, kas išdėstyta, taip pat matyti, kad siekdama užginčyti tokio pakankamai aiškaus pažeidimo buvimą institucija gali remtis tik aplinkybėmis, į kurias atsižvelgė priimdama atitinkamą aktą.

48 Galiausiai reikia pabrėžti, kad jei institucija, siekdama įrodyti, jog nepadarė pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos pažeidimo, dėl kurio kyla Sąjungos deliktinė atsakomybė, galėtų remtis visomis reikšmingomis aplinkybėmis, į kurias neatsižvelgė priimdama atitinkamą sprendimą, bylos, kurioje pareikštas ieškinys dėl žalos atlyginimo, baigtis galėtų skirtis atsižvelgiant į šio ieškinio pareiškimo datą. Iš tiesų žalos, patirtos dėl Sąjungos institucijų veiksmų, atlyginimas tokiomis aplinkybėmis priklausytų nuo to, ar penkerių metų laikotarpiu, per kurį gali būti pareikštas ieškinys dėl žalos atlyginimo, kaip tai numatyta Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnio pirmoje pastraipoje, atitinkamą sprendimą priėmusi institucija gali pagrįsti savo veiksmus bet kokia aplinkybe, į kurią nebuvo atsižvelgta priimant tą sprendimą.

49 Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad tai nėra šioje nuostatoje numatyto senaties termino tikslas. Pagal suformuotą jurisprudenciją šio termino tikslas yra, viena vertus, užtikrinti nukentėjusio asmens teisių apsaugą, nes jis turi turėti pakankamai laiko, kad galėtų surinkti ieškiniui pareikšti reikalingą informaciją, ir, kita vertus, neleisti nukentėjusiam asmeniui neterminuotai delsti pasinaudoti teise į žalos atlyginimą (2012 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Evropaïki Dynamiki / Komisija*, C-469/11 P, EU:C:2012:705, 33 ir 53 punktai ir nurodyta jurisprudencija).

50 Kadangi nukentėjęs asmuo turi turėti pakankamai laiko, kad galėtų surinkti ieškiniui pareikšti reikalingą informaciją, jo teisių apsaugai galėtų būti pakenkta, jei laikas, praėjęs nuo ginčijamo sprendimo priėmimo ar veiksmo atlikimo, apsunkintų galimybę įrodyti, kad atitinkama institucija padarė pakankamai aiškų Sąjungos teisės normos pažeidimą.

51 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamo sprendimo 49 ir 50 punktuose iš esmės nusprendė, kad Taryba, siekdama įrodyti, jog nepadarė pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos pažeidimo, dėl kurio kyla Sąjungos deliktinė atsakomybė, gali remtis visomis reikšmingomis aplinkybėmis, į kurias neatsižvelgė įtraukdama HTTS į ginčijamus sąrašus.

52 Priešingai, nei teigia Taryba, šios išvados negali paneigti BUSP ypatumai.

53 Pirma, kaip savo išvados 23 punkte nurodė generalinis advokatas, Teisingumo Teismas šioje srityje jau taikė Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygas, apie kurias priminta šio sprendimo 32 punkte (2017 m. gegužės 30 d. Sprendimas *Safa Nicu Sepahan / Taryba*, C-45/15 P, EU:C:2017:402). Antra, iš šio sprendimo 33 punkte nurodytos jurisprudencijos matyti, kad siekiant atlikti Tarybos veiksmų vertinimą ir nustatyti, ar ji padarė pakankamai aiškų Sąjungos teisės normos pažeidimą, atsižvelgiama į reglamentuotinų situacijų sudėtingumą ir į minėtą sritį patenkančių Sąjungos teisės normų, kurias ši institucija taikė priimdama ginčijamą aktą, taikymo ar aiškinimo sunkumus.

54 Be to, minėtos išvados taip pat nepaneigia Tarybos argumentas, kad ieškinys dėl žalos atlyginimo gali būti pareikštas per penkerius metus nuo nurodytą žalą sukėlusio įvykio, todėl ieškovas gali nustatyti savo patirtos žalos dydį ir svarbą, remdamasis įrodymais, paaiškėjusiais vėliau, nei atsirado žala.

55 Šiuo klausimu pažymėtina, kad sąvokos „pakankamai aiškus pažeidimas“ ir „žala“ yra dvi laiko požiūriu skirtingos sąvokos, todėl jos negali būti painiojamos. Iš tiesų, kaip matyti iš šio sprendimo 33–50 punktų, „pakankamai aiškus pažeidimas“ yra statiška sąvoka, reiškianti konkretų atitinkamo neteisėto akto priėmimo ar neteisėto veiksmo atlikimo momentą, o „žala“ pagal pobūdį yra dinamiška sąvoka, nes, pirma, žala gali atsirasti po to, kai buvo priimtas neteisėtas aktas ar atliktas neteisėtas veiksmas, ir, antra, jos dydis laikui bėgant gali keistis.

56 Tuo remiantis darytina išvada, kad pirmasis pagrindas turi būti pripažintas pagrįstu.

Dėl antrojo pagrindo

Šalių argumentai

57 Nurodydama antrąjį pagrindą HTTS ginčija Bendrojo Teismo pateiktą jos kvalifikavimą kaip IRISL „priklausančios arba jos kontroliuojamos“ bendrovės.

58 Visų pirma HTTS teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamo sprendimo 56 punkte nusprendė, kad į jos ir IRISL nuosavybės ryšius neturi būti atsižvelgiama siekiant nustatyti, ar HTTS yra IRISL „priklausanti arba jos kontroliuojama“ bendrovė. Be to, reglamentai Nr. 423/2007 ir Nr. 961/2010 neleidžia įtraukti į sąrašą subjekto, kuris tik veikia IRISL vardu.

59 Toliau dėl Tarybos nurodytų ir skundžiamo sprendimo 59 punkte išvardytų aplinkybių, pirma, HTTS teigia, kad jomis negalima įrodyti, jog HTTS „priklauso IRISL arba yra jos kontroliuojama“. Antra, HTTS pažymi, kad Tarybai šios aplinkybės nebuvo žinomos, kai ši įtraukė ją į ginčijamus sąrašus. Šiuo klausimu ji primena, kad 2013 m. rugsėjo 6 d. Sprendime *Bateni / Taryba* (T-42/12 ir T-181/12, nepaskelbtas Rink., EU:T:2013:409) Bendrasis Teismas konstatavo, jog priimant toje byloje ginčijamus aktus Tarybos turimoje informacijoje nebuvo nė menkiausios nuorodos į tariamos IRISL kontrolės pobūdį ar HTTS veiklą, vykdomą IRISL vardu.

60 Galiausiai HTTS atkreipia dėmesį į tai, kad Bendrasis Teismas nusprendė, jog Taryba gali teisėtai remtis jos kaltę paneigiančiais įrodymais, tačiau į HTTS nurodytus kaltę patvirtinančius įrodymus, kaip antai IRISL, SAPID ir HDSL įtraukimo į sąrašus panaikinimo atvejus, nebuvo atsižvelgta.

61 Taryba atsikerta, kad skundžiamo sprendimo 56 punkte Bendrasis Teismas nenusprendė, kad nuosavybės ryšiai nesvarbūs vertinant, ar bendrovė yra priklausanti arba kontroliuojama, o tik konstatavo, kad šiuo aspektu lemiamas kriterijus yra galimybė daryti įtaką.

62 Dėl skundžiamo sprendimo 59 punkte Bendrojo Teismo nurodytų duomenų Taryba teigia, kad atsižvelgimas į visus šiuos duomenis leidžia pagrįsti išvadą, kad ji nepadarė akivaizdžių ir nepateisinamų pažeidimų ar akivaizdžių vertinimo klaidų dėl HTTS komercinių ryšių su IRISL. Bet kuriuo atveju, Tarybos teigimu, argumentais, kuriais šiuo klausimu remiasi apeliantė, siekiama užginčyti Bendrojo Teismo atliktą jo turėtų įrodymų vertinimą. Vadinasi, šie argumentai yra nepriimtini apeliaciniame procese.

63 Be to, Taryba pažymi, kad 2013 m. rugsėjo 6 d. Sprendimas *Bateni / Taryba* (T-42/12 ir T-181/12, nepaskelbtas Rink., EU:T:2013:409) nereikšmingas šios bylos kontekste, nes tas sprendimas susijęs su ieškiniu dėl panaikinimo, kurio dalykas nėra HTTS įtraukimas į ginčijamus sąrašus.

64 Galiausiai Taryba teigia, kad 2017 m. vasario 17 d. Sprendime *Islamic Republic of Iran Shipping Lines ir kt. / Taryba* (T-14/14 ir T-87/14, EU:T:2017:102) Bendrasis Teismas patvirtino IRISL, HDSL ir SAPID įtraukimo į sąrašus teisėtumą. Bet kuriuo atveju Taryba primena, kad HTTS įtraukimas į ginčijamus sąrašus nėra pakankamai aiškus Sąjungos teisės normos pažeidimas, nes Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos Sankcijų komiteto ataskaitoje nurodyti trys akivaizdūs IRISL padaryti ginklų embargo, nustatyto šios Saugumo Tarybos rezoliucijoje 1747(2007), pažeidimai.

65 Komisija pritaria Tarybos argumentams. Dėl teisės klaidos, susijusios su kriterijumi, taikomu siekiant nustatyti, kokiais atvejais bendrovė kontroliuoja kitą teisės subjektą arba jis jai priklauso, Komisija teigia, kad nėra esminio skirtumo tarp to, ar veikiama kontroliuojant bendrovei, ir to, ar veikiama šios bendrovės vardu, nes šie abu atvejai neišvengiamai reiškia kontrolę ar bent jau įtaką.

Teisingumo Teismo vertinimas

66 Antrąjį pagrindą sudaro dvi dalys.

67 Pateikdama pirmos dalies pirmąjį kaltinimą HTTS iš esmės teigia, kad Bendrasis Teismas neteisingai nusprendė, jog nuosavybės ryšiai nėra aplinkybė, į kurią reikia atsižvelgti siekiant nustatyti, ar ieškovė yra IRISL „priklausanti arba jos kontroliuojama“ bendrovė.

68 Reglamento Nr. 961/2010 16 straipsnio 2 dalies d punkte nustatyta, kad įšaldomos lėšos ir ekonominiai ištekliai, priklausantys atitinkamose Saugumo Tarybos rezoliucijose nenurodytiems asmenims, subjektams ir organizacijoms, kurie „pagal Tarybos sprendimo 2010/413 <…> 20 straipsnio 1 dalies b punktą“ buvo pripažinti „[IRISL] priklausan[čiais] arba j[os] kontroliuojam[ais] juridin[iais] asm[enimis], subjekt[ais] arba organizacij[omis]“.

69 Reglamente Nr. 961/2010 sąvokos „priklausantis“ ir „j[os] kontroliuojamas“ vartojamos tam, kad Taryba galėtų imtis veiksmingų priemonių prieš visus asmenis, subjektus ar organizacijas, susijusius su bendrovėmis, dalyvaujančiomis platinant branduolinius ginklus. Tai reiškia, kad priklausymas ar kontrolė gali būti tiesioginė arba netiesioginė. Jei šis ryšys turėtų būti nustatytas remiantis tik tuo, kad tie asmenys tiesiogiai priklauso ar yra kontroliuojami, šių priemonių galėtų būti išvengta pasinaudojus įvairiomis sutartyje numatytomis ar faktiškai turimomis kontrolės galimybėmis, kurios leistų bendrovei daryti lygiai tokią pačią įtaką kitiems subjektams kaip ir tiesioginis priklausymas ar kontrolė.

70 Taigi, kaip skundžiamo sprendimo 55 punkte priminė Bendrasis Teismas, ribojamųjų priemonių srityje sąvokos „priklausanti arba kontroliuojama bendrovė“ apimtis yra ne ta pati kaip paprastai įmonių teisėje vartojamos sąvokos, kai siekiama nustatyti bendrovės, teisiškai kontroliuojamos kito sprendimus priimančio komercinio subjekto, komercinę atsakomybę.

71 Skundžiamo sprendimo 56 punkte Bendrasis Teismas nusprendė, kad, vertinant ribojamosios priemonės teisėtumą, ši sąvoka iš tiesų susijusi su situacija, kai fizinis ar juridinis asmuo, dalyvaujantis atitinkamos valstybės branduolinių ginklų platinimo veikloje, gali daryti įtaką kito asmens, su kuriuo palaiko komercinius santykius, komerciniams sprendimams net ir tuo atveju, kai šių dviejų ūkio subjektų nesieja teisiniai, nuosavybės ar dalyvavimo valdant kapitalą ryšiai.

72 Konstatuotina, kad apeliantės kaltinimas dėl šio skundžiamo sprendimo punkto grindžiamas klaidingu to punkto aiškinimu.

73 Kaip savo išvados 39 punkte pažymėjo generalinis advokatas, iš minėto punkto matyti ne tai, kad visiškai neatsižvelgiama į galimus HTTS ir IRISL teisinius, nuosavybės ar dalyvavimo valdant kapitalą ryšius, o tik tai, kad tokių ryšių nebuvimo nepakanka, kad būtų paneigtas „priklausančio arba kontroliuojamo“ subjekto statusas.

74 Kitaip tariant, Bendrasis Teismas nusprendė, kad nors teisinių, nuosavybės ar dalyvavimo valdant bendrovės kapitalą ryšių buvimas tam tikrais atvejais gali reikšti galimybę daryti įtaką priklausančio arba kontroliuojamo subjekto sprendimams, tai nėra tokios įtakos darymo *sine qua non* sąlyga.

75 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai nusprendė, kad bendrovė gali būti kvalifikuojama kaip „priklausanti kitam subjektui arba jo kontroliuojama bendrovė“, nes šio subjekto padėtis yra tokia, kad jis gali daryti įtaką atitinkamos bendrovės sprendimams net ir tuo atveju, kai šių dviejų ūkio subjektų nesieja teisiniai, nuosavybės ar dalyvavimo valdant kapitalą ryšiai.

76 Taigi pirmos dalies pirmasis kaltinimas turi būti atmestas kaip nepagrįstas.

77 Dėl pirmos dalies antrojo kaltinimo, kad reglamentai Nr. 423/2007 ir Nr. 961/2010 neleidžia įtraukti į sąrašą bendrovės, kuri tik veikia IRISL „vardu“, konstatuotina, kad Reglamento Nr. 961/2010 16 straipsnio 2 dalies d punkto formuluotėje aiškiai nenurodytas veikimas kitos bendrovės vardu. Vis dėlto siekiant nustatyti tokias priemones, kaip Tarybos nustatytosios dėl HTTS, veikimas kontroliuojant asmeniui ar subjektui turi būti prilygintas veikimui tokio asmens ar subjekto vardu.

78 Šią išvadą visų pirma patvirtina šios nuostatos tikslo analizė; kaip priminta šio sprendimo 69 punkte, ši nuostata skirta tam, kad Taryba galėtų imtis veiksmingų priemonių prieš asmenis, dalyvaujančius platinant branduolinius ginklus, ir užkirsti kelią tam, kad tokių priemonių būtų išvengta.

79 Be to, šią išvadą patvirtina ir Reglamento Nr. 961/2010 16 straipsnio 2 dalies d punkto konteksto analizė. Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kaip teigia ir Komisija, kad pagal Reglamento Nr. 961/2010 16 straipsnio 2 dalies a punktą buvimas kontroliuojamam asmens ar subjekto arba priklausymas asmeniui ar subjektui vertinamas lygiai taip pat kaip ir veikimas pagal asmens ar subjekto nurodymus ar jo vardu.

80 Tuo remiantis darytina išvada, kad pirmos dalies antrasis kaltinimas turi būti atmestas kaip nepagrįstas, taigi, reikia atmesti ir visą pirmą dalį.

81 Dėl antrojo pagrindo antros dalies pažymėtina, kad pirmiausia reikia išnagrinėti kaltinimą, grindžiamą tuo, kad HTTS pavadinimo įtraukimo į ginčijamus sąrašus dieną Taryba neturėjo skundžiamo sprendimo 59 punkte išvardytų duomenų, patvirtinančių, kad HTTS yra IRISL „priklausanti arba jos kontroliuojama bendrovė“.

82 Reikia priminti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 46 punkto, pakankamai aiškus Sąjungos teisės normos pažeidimas, dėl kurio gali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė, turi būti vertinamas atsižvelgiant į aplinkybes, kuriomis atitinkama institucija veikė veiksmų, dėl kurių kaltinama, atlikimo arba ginčijamo akto priėmimo dieną.

83 Todėl, kaip konstatuota šio sprendimo 47 punkte, siekdama užginčyti tokio pakankamai aiškaus pažeidimo buvimą institucija negali remtis aplinkybėmis, į kurias neatsižvelgė priimdama atitinkamą aktą, net jei ši institucija mano, kad tokios aplinkybės gali tinkamai papildyti tame akte nurodytus motyvus arba galėjo padėti pagrįsti jo priėmimą.

84 Šiuo klausimu pažymėtina, kad per teismo posėdį atsakydama į Teisingumo Teismo klausimą Taryba patvirtino, jog priimdama reglamentus Nr. 668/2010 ir Nr. 961/2010 nežinojo skundžiamo sprendimo 59 punkte išvardytų aplinkybių, todėl ta institucija nevertino šių aplinkybių tuo metu, kai tyrė bylos medžiagą.

85 Teisingumo Teismas šio sprendimo 51 punkte jau konstatavo, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad Taryba, siekdama įrodyti, jog nepadarė pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos, suteikiančios teisių privatiems asmenims, pažeidimo, dėl kurio kyla Sąjungos deliktinė atsakomybė, gali remtis aplinkybėmis, į kurias neatsižvelgė priimdama atitinkamą aktą.

86 Tai reiškia, kad Bendrasis Teismas taip pat padarė teisės klaidą, kai skundžiamo sprendimo 60 punkte iš esmės nusprendė, kad iš aplinkybių, į kurias Taryba neatsižvelgė įtraukdama HTTS į ginčijamus sąrašus, matyti, jog minėta institucija nepadarė pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos pažeidimo atlikdama HTTS ir IRISL komercinių ryšių vertinimą.

87 Tuo remiantis darytina išvada, kad antrojo pagrindo antros dalies pirmasis kaltinimas turi būti pripažintas pagrįstu.

88 Dėl kaltinimų, grindžiamų tuo, kad, pirma, Tarybos nurodyti skundžiamo sprendimo 59 punkte pateikti duomenys neleidžia įrodyti, kad HTTS yra IRISL „priklausanti arba jos kontroliuojama“ bendrovė, ir, antra, Bendrasis Teismas neįvertino priklausymo laipsnio ir kontrolės intensyvumo remdamasis tais duomenimis, pažymėtina, kad nereikia į juos atsakyti, nes šio sprendimo 86 punkte konstatuota, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai rėmėsi minėtame 59 punkte nurodytomis aplinkybėmis, į kurias Taryba neatsižvelgė įtraukdama HTTS į ginčijamus sąrašus.

89 Taigi antrojo pagrindo antra dalis turi būti pripažinta pagrįsta.

Dėl trečiojo ir ketvirtojo pagrindų

Šalių argumentai

90 Trečiasis ir ketvirtasis pagrindai grindžiami tuo, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad, pirma, Taryba nepažeidė pareigos motyvuoti HTTS įtraukimą į ginčijamus sąrašus ir, antra, nepakankami akto motyvai nėra priežastis, dėl kurios gali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė.

91 Dėl trečiojo pagrindo HTTS teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamo sprendimo 86 punkte rėmėsi prielaida, kad Reglamentas Nr. 668/2010 nagrinėjamu atveju yra taikytinas ir todėl Taryba nepažeidė pareigos motyvuoti HTTS įtraukimą į ginčijamus sąrašus.

92 HTTS teigimu, tas reglamentas tapo „neaktualus“ priėmus Reglamentą Nr. 961/2010, o šį reglamentą 2011 m. gruodžio 7 d. Sprendimu *HTTS / Taryba* (T-562/10, EU:T:2011:716) Bendrasis Teismas panaikino dėl motyvavimo trūkumų.

93 Be to, „papildomi“ motyvai, kuriuos skundžiamo sprendimo 89 ir 90 punktuose nurodė Bendrasis Teismas siekdamas pateisinti HTTS įtraukimą į ginčijamus sąrašus, yra aplinkybės, kurios susiklostė ar tapo žinomos Tarybai po šio įtraukimo, todėl į jas neturėtų būti atsižvelgiama dėl priežasčių, nurodytų nagrinėjant pirmąjį pagrindą.

94 Dėl ketvirtojo pagrindo HTTS teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamo sprendimo 88 punkte nusprendė, kad iš principo dėl pareigos motyvuoti pažeidimo negali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė. Šiuo klausimu apeliantė nurodo, jog siekiant, kad procedūra atitiktų teisinės valstybės principą, labai svarbu, kad būtų paisoma pareigos motyvuoti. Šios pareigos pažeidimas yra teisės į veiksmingą teisminę gynybą pažeidimas. Be to, įgyvendinant BUSP nustatytų ribojamųjų priemonių srityje pareiga motyvuoti reiškia Tarybos pareigą rinkti šias priemones pagrindžiančią informaciją ar įrodymus, kad ginčo atveju būtų galima pateikti šią informaciją ar įrodymus Sąjungos teisme.

95 Taryba ir Komisija prašo atmesti trečiąjį ir ketvirtąjį pagrindus.

Teisingumo Teismo vertinimas

96 Trečiasis ir ketvirtasis pagrindai yra glaudžiai susiję, todėl turi būti nagrinėjami kartu.

97 Visų pirma reikia konstatuoti, kad kaltinimai dėl skundžiamo sprendimo 89 ir 90 punktų yra nereikšmingi, nes pateikti dėl skundžiamame sprendime Bendrojo Teismo nurodytų perteklinių motyvų.

98 Be to, reikia priminti, kad, kaip skundžiamo sprendimo 84 ir 85 punktuose pažymėjo Bendrasis Teismas, HTTS pavadinimo įtraukimas į sąrašą reglamentais Nr. 668/2010 ir Nr. 961/2010 motyvuojamas skirtingai šiuose abiejuose reglamentuose ir kad 2011 m. gruodžio 7 d. Sprendime *HTTS / Taryba* (T-562/10, EU:T:2011:716) Bendrasis Teismas nustatė tik Reglamento Nr. 961/2010 neteisėtumą.

99 Atsižvelgiant į tai, pirma, Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 86 punkte galėjo pagrįstai konstatuoti, kad iš Reglamento Nr. 961/2010 panaikinimo 2011 m. gruodžio 7 d. Sprendimu *HTTS / Taryba* (T-562/10, EU:T:2011:716) negalima daryti išvados, kad ir Reglamentas Nr. 668/2010 turi būti laikomas neteisėtu dėl motyvavimo trūkumo.

100 Antra, reikia konstatuoti, kad apeliantė, neginčijusi Reglamento Nr. 668/2010 teisėtumo ieškinyje dėl panaikinimo, turėjo įrodyti šio reglamento neteisėtumą nagrinėjant ieškinį, dėl kurio priimtas skundžiamas sprendimas. Iš principo preziumuojama, kad Sąjungos institucijų teisės aktai yra teisėti, todėl jie sukelia teisinių pasekmių, kol nėra pripažinti netekusiais galios, panaikinti patenkinus ieškinį dėl panaikinimo, paskelbti negaliojančiais išnagrinėjus prašymą priimti prejudicinį sprendimą arba neteisėtumu grindžiamą prieštaravimą (šiuo klausimu žr. 2015 m. spalio 6 d. Sprendimo *Schrems*, C-362/14, EU:C:2015:650, 52 punktą).

101 Atsižvelgiant į tai, šio sprendimo 91 ir 92 punktuose nurodytas HTTS argumentas negali būti pripažintas pagrįstu.

102 Bet kuriuo atveju, net jei apeliantė būtų pateikusi įrodymų, leidžiančių konstatuoti Reglamento Nr. 668/2010 neteisėtumą dėl motyvų stokos, HTTS kaltinimai negalėtų būti priežastis pripažinti pakankamai aiškų Sąjungos teisės pažeidimą, dėl kurio gali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė.

103 Reikia pažymėti, kad akto, kuriuo nustatyta ribojamoji priemonė, nepakankamas motyvavimas savaime nėra toks, kad galėtų kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė (šiuo klausimu žr. 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Eurocoton ir kt. / Taryba*, C-76/01 P, EU:C:2003:511, 98 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

104 Tuo remiantis darytina išvada, kad trečiasis ir ketvirtasis pagrindai turi būti atmesti.

105 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, reikia panaikinti skundžiamą sprendimą.

Dėl bylos grąžinimo Bendrajam Teismui

106 Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio pirmą pastraipą tuo atveju, jei Teisingumo Teismas panaikina Bendrojo Teismo sprendimą, jis gali pats paskelbti galutinį sprendimą, jei toje bylos stadijoje tai galima daryti, arba grąžinti bylą Bendrajam Teismui.

107 Šiuo atveju, kaip konstatuota nagrinėjant pirmąjį ir antrąjį apeliacinio skundo pagrindus, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą vertindamas pirmąją iš būtinų Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygų, nurodytų šio sprendimo 32 punkte.

108 Be to, konstatavęs, kad nebuvo padaryta pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos pažeidimo, Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 92 punkte padarė išvadą, kad nebereikia nagrinėti, ar įvykdytos visos kitos būtinos Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygos (šiuo klausimu žr. 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Holcim (Deutschland) / Komisija*, C-282/05 P, EU:C:2007:226, 57 punktą).

109 Atsižvelgiant į tai, bylą reikia grąžinti Bendrajam Teismui, kad jis visų pirma galėtų, nevertindamas aplinkybių, į kurias Taryba neatsižvelgė įtraukdama HTTS į ginčijamus sąrašus, iš naujo išnagrinėti, ar galėjo būti padarytas pakankamai aiškus Sąjungos teisės normos pažeidimas, dėl kurio gali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė. Be to, jei tai išnagrinėjus paaiškėtų, kad buvo padarytas toks pažeidimas, Bendrasis Teismas turės išnagrinėti kitas būtinas Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygas, apie kurias priminta šio sprendimo 32 punkte.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

110 Kadangi byla grąžinama Bendrajam Teismui, reikia atidėti bylinėjimosi išlaidų, patirtų per šį apeliacinį procesą, klausimo nagrinėjimą.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. **Panaikinti 2017 m. gruodžio 13 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *HTTS / Taryba* (T-692/15, EU:T:2017:890).**

2. **Grąžinti bylą Europos Sąjungos Bendrajam Teismui.**

3. **Atidėti bylinėjimosi išlaidų klausimo nagrinėjimą.**

Parašai.